

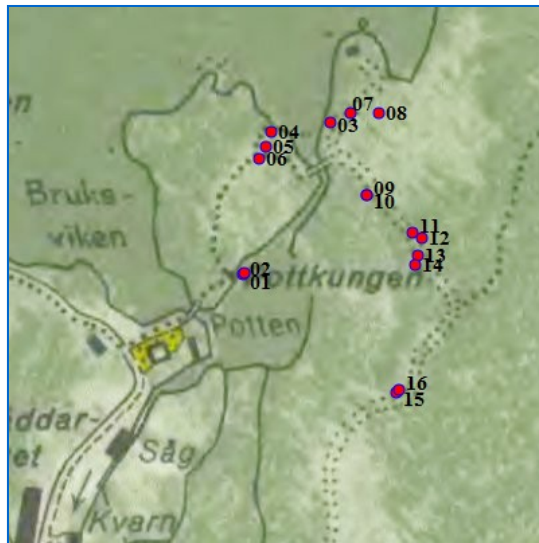
Tallar vid Finnåkers bruk / utloppet från Oppäsen

Några dendrokronologiska noteringar

av Torbjörn Axelson, febr 2013

Den 27 mars 2011 tillbringade jag några timmar i skogen kring sjön Oppäsen utflöde och det skogsområde som tillhör Finnåkers kursgård¹, där många stora och gamla tallar finns. Jag tog några dendrokronologiska prover ur några av dessa. Det gjordes med en 40 cm lång 5 mm tillväxtborr. Den primära avsikten med provtagningen var att bygga upp en användbar lokal referenskurva, som jag hoppades även skulle kunna vara användbar för större områden i de mellansvenska slättbygderna.² Träd äldre än 250 år är inte vanliga, särskilt inte på produktiv mark i denna del av landet.

Med denna senkomna rapport vill jag dokumentera den ungefärliga åldern på de provtagna tallarna, vilka ju står på ett sådant sätt, att många har möjlighet att se dem. Området är klassat som nyckelbiotop³. Proven är tagna ungefär i brösthöjd. Träden tycks ha utvecklats ganska störningsfritt, och plantorna tycks i regel ha vuxit under gynnsamma förhållanden, utan påfallande konkurrens (frodvuxet närmast märgen, och sedan successivt avtagande utan några markanta hastiga förändringar i tillväxttakten). Därför kan man nog anta att träden i allmänhet är omkring 10 år äldre än äldsta ring i brösthöjd. En del av tallarna är ihåliga, och åldern på dessa kan inte säkert fastställas, men då de flesta av träden är frodvuxna i centrum, är det möjliga tidsspannet ändå mätligt. Bland de ihåliga märks den kanske mest iögonfallande tallen, som man stöter på strax norr om första bron (01). Den har ett gammalt toppbrott, som antagligen starkt bidragit till mulmbildningen. Trots att det alltså saknas ringar före 1874, kan det dock anses sannolikt att den är jämgammal med den nästan lika stora tallen som står strax intill (02, se foto). Den tallen uppnådde brösthöjd ca 1760. Från ungefär samma tid, mitten eller förra hälften av 1700-talet, är också tallarna 06, 11, 15 och 16 medan 03, 04 och 05 är ännu äldre. Dessa bör ha grott under andra hälften av 1600-talet (04 och 05) eller omkring 1700 (03). Det kan noteras att dessa tre är strandnära, och inte så stora som flera av de andra. Övriga prov kommer från visserligen stora, men inte fullt så gamla träd. Omkring 150-200 år är 08, 09, 10, 12, 13 och 14, av vilka de flesta växer utmed stigen. Fler gamla träd, som antagligen är över 200 år finns på västra delen av ön mot Bruksviken. Där har jag dock inte tagit några prov. Följer man än mot kursgården finns som kontrast till de gamla furoma en vacker ädellövskog med bland annat ganska höga, men inte särskilt gamla, askar.

De provtagna tallarnas ungefärliga positioner utlagda på Ekonomiska kartan (1957). Vissa närstående träd har här givits gemensamma koordinater, och alla träd i gruppen 11-14 vill jag minnas står på sydvästra sidan om stigen.

59.57011_15.58221 (WGS 84)	Fnak01: ihåligt (Σ 124mm+?) ?-1874-2010
59.57012_15.58222 (WGS 84)	Fnak02: omkrets bh:2.7 m (Σ 297mm + ca 15mm) (ca 1760)-1763-2010. Inre delen frodvuxen
59.57116_15.58335 (WGS 84)	Fnak03: (Σ 271mm + ca 10 mm) (ca 1710)-1713-2010
59.57109_15.58257 (WGS 84)	Fnak04: (Σ 235mm + ca 10mm) (ca 1680)-1684-2010
59.57099_15.58250 (WGS 84)	Fnak05: (Σ 295mm, inkl. omätt) (ca 1690)-1704-1932-(2010), ytveden mycket tät, 46 ringar/cm)
59.57091_15.58242 (WGS 84)	Fnak06: (Σ 247mm) (ca 1730)-1807-2010. Innesta delen av provet skadat med osäker korsdatering för denna del)
59.57122_15.58361 (WGS 84)	Fnak07: (Σ 199mm+?mm) ?-1756-2010. röta.
59.57122_15.58398 (WGS 84)	Fnak08: (Σ 202+18mm) (1810)-1817-2010
59.57066_15.58381 (WGS 84)	Fnak09: (Σ 173+?mm) ?-1873-2010
59.57066_15.58381 (WGS 84)	Fnak10: (Σ 255+35mm) (ca 1860)-1869-2010 (dålig korr mot resten, men säker mot andra referenser)
Fnak11-14: De 4 träden står med ca 10-20 meters mellanrum. Positionerna delvis rekonstruerade i efterhand	
59.57040_15.58442 (WGS 84)	Fnak11: (Σ 183mm + ca30 till 60mm) (ca 1720?)-1732-2010, innersta blånade och ev ruttin i mitten.
59.57036_15.58454 (WGS 84)	Fnak12: (Σ 240 mm+ca 25mm) (ca 1815)-1833-2010
59.57024_15.58448 (WGS 84)	Fnak13: (Σ 195mm+ca 35mm) (ca 1845)-1856-2010 (dålig korr mot resten, men säker mot andra referenser)
59.57018_15.58444 (WGS 84)	Fnak14: (Σ 130+?mm) ?-1810-2010 (sydöstligaste av 4) är ihåligt.
59.56930_15.58421 (WGS 84)	Fnak15: (Σ 178mm+?mm) ?-1756-2010 är ihåligt.
59.56932_15.58423 (WGS 84)	Fnak16: (Σ 169mm+ca10-30mm) (ca 1745?)-1755-2010

Kronan på 02, en 260-åring.

Noter

- ¹ Läs mer om Finnåkers kursgård på www.finnaker.se
- ² Förhoppningen infriades, och en kurva ner till 1684 kunde byggas. Den är tillgänglig och presenterad på Cybis wiki: [Finnaker-PISY](http://www.cybis.se/wiki/Finnaker-PISY) Mätdata återfinns även sist i detta dokument.
- ³ [Oppäsen sjöfaktablad - Länsstyrelsen i Örebro län](http://www.naturvardsverket.se/om-oss/om-omradet/om-nyckelbiotop/)

PDF-kopia av <http://taxelson.se/dendro/obj/fnak.htm>. Denna och andra dendrokronologiska studier av T. Axelson återfinns på taxelson.se/dendro/obj/

Mätvärden (rådata)

Tucson-format. Ringbredderna anges i enheten 0.01 mm

Fnak	1	Finnåkers bruk, Fellingsbro										PISY				
Fnak	2	Sweden										Pinus sylvestris	65m	5934N1535E	1684	2010
Fnak	3	T.Axelson														
Fnak01a	1874	167	148	144	133	181	125									
Fnak01a	1880	125	114	176	124	115	146	152	138	82	114					
Fnak01a	1890	137	125	88	104	161	107	108	151	152	138					
Fnak01a	1900	166	173	108	169	152	151	108	126	101	116					
Fnak01a	1910	109	120	78	94	112	60	63	77	77	68					
Fnak01a	1920	106	113	97	99	79	56	88	69	96	84					
Fnak01a	1930	69	49	74	73	61	87	78	71	105	77					
Fnak01a	1940	57	95	103	92	64	93	90	70	96	90					
Fnak01a	1950	74	64	65	90	62	51	65	86	87	75					

Fnak16a 1880	44	37	55	41	55	49	49	44	34	46
Fnak16a 1890	51	37	47	61	93	72	59	65	79	54
Fnak16a 1900	63	63	52	62	43	28	31	35	27	25
Fnak16a 1910	30	27	31	30	26	23	24	21	13	23
Fnak16a 1920	23	27	40	34	28	28	25	34	28	26
Fnak16a 1930	18	22	31	23	24	28	39	29	23	15
Fnak16a 1940	23	34	31	15	16	27	34	27	30	41
Fnak16a 1950	55	59	55	56	55	41	33	54	69	49
Fnak16a 1960	40	42	55	41	42	53	55	156	156	58
Fnak16a 1970	47	73	72	87	66	89	46	34	56	76
Fnak16a 1980	72	94	66	43	33	34	46	42	42	80
Fnak16a 1990	113	76	83	71	55	55	50	44	43	39
Fnak16a 2000	41	28	28	45	37	35	33	33	31	18
Fnak16a 2010	26	999								